

Tarım Turizmine Yönelik Hazırlanan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi (The Bibliometric Analysis of Graduate Theses for Agricultural Tourism)

* Süleyman AKKAŞOĞLU^a, Ceyhan AKYOL^a, Şevki ULAMA^b, Burhanettin ZENGİN^c

^a Sakarya University of Applied Sciences, Graduate Education Institute, Sakarya/Turkey

^b Sakarya University of Applied Sciences, Faculty of Tourism, Department of Gastronomy and Culinary Arts, Sakarya/Turkey

^c Sakarya University of Applied Sciences, Faculty of Tourism, Department of Tourism Management, Sakarya/Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim

Tarihi: 30.04.2019

Kabul Tarihi: 17.06.2019

Anahtar Kelimeler

Tarım turizmi

Lisansüstü tez

Bibliyometrik analiz

Öz

Bu çalışmada, ülkemizdeki tarım turizmi konulu lisansüstü araştırmaların geçmişi ve gelişiminin ortaya konması amacıyla Yüksek Öğretim Kurumu Tez Merkezi (YÖKTEZ) veri tabanında yer alan tarım turizmi konulu tezler araştırılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden tarama modelinde gerçekleştirilen araştırmada, 19 lisansüstü tez çeşitli parametreler kapsamında değerlendirilerek bibliyometrik analiz tekniği ile incelemeye alınmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Analiz kapsamında; tezlerin dağılımları, türleri, yılları, üniversiteleri, enstitüleri, anabilim dalları, danışman unvanları, sayfa sayıları, kaynakça sayıları ile türleri, anahtar kelimeleri ve yöntem içerikleri ile ilgili bulgular elde edilmiştir. Tarım ve turizm konulu lisansüstü araştırmalar göstermektedir ki; agro-turizm ve çiftlik turizmi temalı çalışmalar da tarım turizmi kapsamında değerlendirilmektedir. Ayrıca, tarımsal arazilerin optimum kullanımı açısından tarım ve turizm endüstrilerinin işbirliği gerekmekte olup, disiplinler arası çalışmaların da her iki endüstriyi etkili hale getirebileceği önerilmektedir. Araştırmanın ulusal literatürde tarım turizmi konulu ilk bibliyometrik deneme olması çalışmanın özgünlüğünü, niteliğini ve önemini artırıcı etkenlerdir.

Keywords

Agricultural tourism

Graduate thesis

Bibliometric analysis

Abstract

In this study, in order to reveal the history and development of the graduate studies in the field of agricultural tourism in our country, the theses on agricultural tourism in the database of Higher Education Institution Thesis Center were investigated. In the research conducted in, one of the qualitative methods, the screening model, 19 graduate theses are evaluated within the scope of various parameters were examined by bibliometric analysis technique. The data obtained were analyzed and interpreted by content analysis technique. Within the scope of analysis; distribution, types, years, universities, institutes, departments, consultant titles, page numbers, reference numbers and types, keywords and methods contents of thesis were obtained. Graduate researchs about agriculture and tourism shows that; the studies about agro-tourism and farm tourism are also considered within the scope of agricultural tourism. In addition, it is suggested that the interdisciplinary studies can make both industries effective in terms of optimum use of agricultural land and cooperation between agriculture and tourism industries. The research is the first bibliometric experiment on agricultural tourism in the national literature, so that the factors increase the authenticity, quality and importance of the study.

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

* Sorumlu Yazar.

E-posta: suleymanakkasoglu@arel.edu.tr (S. Akkaşoğlu)

Makale Künyesi: Akkaşoğlu, S., Akyol, C., Ulama, Ş. & Zengin, B. (2019). Tarım Turizmine Yönelik Hazırlanan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7 (2), 1193-1218.

DOI: 10.21325/jotags.2019.416

GİRİŞ

Gelişmekte olan ülkeler için turizm, ülkelere sağladığı döviz girdisi, dış ticaret açıklarının kapatılması, ihracat gelirleri içinde önemli bir paya sahip olması ve istihdam olanağı oluşturmaya gibi ekonomik açıdan önemli katkılar sağlayan bir endüstridir. Turizm potansiyeline sahip olan ülkeler, endüstriden elde ettikleri gelirleri artırmak ve dünya genelindeki pazar payını çoğaltmak amacıyla destinasyonlarında farklı turizm türleri oluşturma gayreti içerisinde. Özellikle deniz, kum ve güneş üçlüsünden ziyade turizm faaliyetlerinin dört mevsim yürütülebileceği alternatif turizm türlerine daha fazla önem verilmektedir. Ülkeler hem sahip oldukları tarihi, kültürel ve doğal varlıklarını turizm amaçlı kullanıma açarak hem de turizm sezonunun tüm yıla yayarak, turizm gelirlerini artırma çabası içine girmişler ve bu doğrultuda çeşitli alternatif turizm türleri geliştirmişlerdir. Bu amaçla geliştirilen alternatif turizm türlerinden birisi de tarım turizmi olmuştur (Aikaterini, Ioannis ve Thanasis, 2001, s. 10; Conway ve Timms, 2010, s. 331; Masara ve Öztürk, 2015, s. 24). Günümüzde insanların eğitim, kültür ve refah seviyelerinin artmasıyla birlikte turizm taleplerinde de önemli değişimler yaşanmıştır. Gelişen dünya ile birlikte kentlerde meydana gelen çevre ve hava kirliliği, kalabalık ve gürültü sonucunda turist profili ve turizm talebi değişmiştir. Değişen taleple birlikte tarım turizmine olan ilgi artmıştır (Şekerli, 2018, s. 1). Artık turistler kendilerinin de aktif olarak içerisinde bulunabileceği, kültürel açıdan bilgi sahibi olabileceği ve üretimde yer alabileceği tarım turizmi gibi alternatif turizm türlerine daha fazla önem vermektedir.

Bu çalışmada Ulusal Tez Merkezi veri tabanında tarım turizmine yönelik hazırlanan lisansüstü tezlerin bibliyometrik yaklaşım çerçevesinde değerlendirilmesi amaçlanmıştır. İlgili literatür incelendiğinde; turist rehberliği, sürdürülebilir turizm, gastronomi, turizm eğitimi, yöresel yiyecekler, kırsal turizm ve turizm pazarlamasını konu alan lisansüstü tezlerin bibliyometri yöntemi kullanılarak ele alındığı görülmektedir. Buna karşın tarım turizmine yönelik yapılan lisansüstü tezleri konu alan bibliyometrik bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu anlamda çalışmanın, tarım turizmine ilgi duyan araştırmacılara ışık tutması, hazırlayacakları akademik ve lisansüstü çalışmalarda fayda sağlaması beklenmektedir.

Diğer yandan, tarım ve turizm sadece akademik camianın değil, ulusal ve uluslararası birçok kurum ve kuruluşun da ilgi gösterdiği ve destek sağladığı alanlardır. Başta Avrupa Birliği'nin katkı ve destek sağladığı yapısal, uyum, üçüncü ülkelere ve aday ülkelere yönelik fonlar ile kırsal kalkınma programları olmak üzere ulusal ve uluslararası çaplı kamu ve özel kesimden ilgili birçok kurum ve kuruluşça uygulanan plan, program, proje, model ve hibeler farklı başlıklar altında tarım ve turizmi kapsamaktadır. Bu açıdan, tarım ve turizm konulu araştırmaların farklı perspektiflerden analiz edilmesi her iki disipline de katkı sağlayacak çalışmalar olarak değerlendirilmektedir.

Turizm, en çok gelişim gösteren endüstrilerden birisidir. Tarım turizmi ise, turizm endüstrisinin gelişimine katkı sağlayan alternatif turizm türlerinden biridir. Özellikle turizm faaliyetlerinin yıl boyunca sürdürülebilmesi ve değişen turizm talebinin karşılanabilmesi noktasında önemli katkı sağlayan tarım turizmine gereken önemin verilmesi kuşkusuz bu alanda yapılacak akademik çalışmalar ile mümkün olacaktır. Bu açıdan önceki yıllarda tarım turizmi alanında yapılan çalışmaların incelenmesi hem tarım turizmine yönelik yapılan bilimsel çalışmalarla ilgili genel bir fikir sahibi olunması hem de bu alanda çalışacak araştırmacılara çalışabilecekleri konular hakkında bir fikir sunması açısından önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı tarım turizmi ile ilgili gerçekleştirilen lisansüstü tez çalışmalarının genel özelliklerini tespit etmek ve bu alanda çalışacak araştırmacılara fikir vermektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- a) Tarım turizmine yönelik hazırlanan tezlerin yüksek lisans ve doktora tez dağılımı nasıldır?
- b) Tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
- c) Tezlerin dil açısından dağılımı ne şekildedir?
- d) İlgili tezler hangi üniversiteler bünyesinde hazırlanmıştır?
- e) Tarım turizmine yönelik hazırlanan tezler hangi enstitüler bünyesinde hazırlanmıştır?
- f) Tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı ne şekildedir?
- g) Tezlerdeki danışmanların unvanlarına göre dağılımı ne şekildedir?
- h) Tezlerin sayfa sayısı kaçtır?
- i) İlgili tezlerde yerli ve yabancı kaynakça kullanımı ne durumdadır?
- j) Tezlerde hangi anahtar kelimeler kullanılmıştır?
- k) Alan araştırması içeren tezlerde yöntem içeriği ne şekildedir?

Araştırma soruları neticesinde elde edilecek bulgular, tarım turizmi ile ilgili genel çerçeveyi ortaya koyacak, konu ile ilgili literatür eksikliğinin giderilmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca, veriler aracılığıyla oluşturulan istatistik tablo ve şekiller, konuya ilgi gösteren okuyucu ve araştırmacılara konu hakkında özet bilgi sunacaktır.

Tarım Turizmi: Kavramsal Çerçeve

Tarihin her döneminde stratejik önemini koruyan tarım, sahip olduğu doğal kaynaklar ve nitelikli iş gücü açısından ülkemiz için de önem arz eden bir endüstridir (Karlı, 2016, s. v). Ülke nüfusunun varlığını devam ettirebilmesi, milli gelir ve istihdama katkısı, endüstrilerle olan hammadde ve sermaye tedarik işbirliği, ihracata olan etkisi, biyolojik çeşitlilik ile ekolojik dengeye katkısı gibi nedenler (Doğan, Arslan ve Berkman, 2015, s. 30) tarımın vazgeçilmezliğini gözler önüne sermektedir.

Tarım turizmi ise, tarım amacıyla kullanılan bölgelere ziyaretçi çekmek için yapılan uygulamalar olarak ifade edilmektedir (Gümüş, 2015, s. 27). McKenzie vd.'ne göre (2002); agriturizm ya da agroturizm olarak da adlandırılan tarımsal turizm “*Temel olarak kentte ya da kasabalarda yaşayanların çiftliklerde geçirdikleri bir tatil şekli*” olarak tanımlanmaktadır (Aytuğ, 2011, s. 55). Bazı çalışmalarda (Savgın, 2016, s. 71) çiftlik turizmi kavramının yerine de kullanılan tarım turizmi, tarım ve hayvancılık işleri yapan işletmeleri ya da yöreleri ziyaret etmek, buralarda yapılan günlük işleri izlemek, üretilen yiyecek ve içeceklerden tatmak, konaklama imkânı karşılığında buralarda çalışmak, bölgede düzenlenen eğlenceler ve festivalleri izlemek, gastronomi veya el sanatları kurslarına katılmak gibi birçok aktiviteyi kapsayan bir özel ilgi turizm çeşididir (Çavuşoğlu, 2012, s. 50). Tarım turizmine yönelik faaliyetler ziyaretçilerin tarımla ilgili bilgi sahibi olmalarını ve hoş bir vakit geçirmelerini sağlarken, üreticiler yani çiftçiler için ekonomik bir gelir kaynağı oluşturmaktadır (Şekerli, 2018, s. 5).

Üretimin yapıldığı yerlerde alışveriş, eğlence ve eğitim amacıyla çiftliklere yapılan ziyaretleri içeren tarım turizmi (Veeck, Che ve Veeck, 2006, s. 235) hem kırsal alanlarda turizme ilişkin yapılan tüm aktiviteleri kapsamakta hem de tarımsal çevre ve ürünleri ile ilgili olabilmektedir. Tarımsal konularla ilgili teorik ve pratik etkinliklerle birlikte ziyaretçilere gezme, öğrenme, keşfetme ve eğlenme temalı aktiviteler sunulan yerlerde (Özşahin ve Kaymaz, 2014, s. 242) rekreasyon etkinliklerine katılma, kamp kurma, bölgede üretilen ürünlerin üretimine katılma ya da bu süreci izleme gibi (Savgın, 2016, s. 71) birçok faaliyet tarım turizmi kapsamında değerlendirilebilir.

Türkiye’de tarım turizmi Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği tarafından Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’nın desteğiyle 2004 yılında hayata geçirilmiştir (Artuğer, Özkoç ve Kendir, 2013, s. 2). TaTuTa (Tarım-Turizm-Takas) Projesi 12 Ağustos 2002 tarihinde Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği’nin desteği ile 2003 yılından itibaren Türkiye’nin dört bir tarafında uygulanan bir projedir (Şimşek, 2016, s. 77). Temel amacı, Türkiye’de ekolojik tarımla geçinen çiftçi ailelerine mali, gönüllü işgücü veya bilgi desteği temin ederek ekolojik tarımı teşvik etmek ve sürdürülebilirliğini sağlamak (Şahbudak ve Şimşek, 2017, s. 315) olan TaTuTa projesinin etkisiyle Türkiye’de 2002 yılından sonra çiftlikler tarım turizmi ile ilişkilendirilerek tasarı haline getirilmektedir. Özellikle 2004 yılından sonra TaTuTa projesiyle birlikte birçok çiftlik turizme açılmıştır. Böylelikle TaTuTa çiftliklerinde organik tarım ile doğa dostu üretim desteklenerek sürdürülebilir bir üretim gerçekleştirilmektedir (Şimşek, 2016, s. 79).

Tarımsal üretimin yoğun olduğu yörelerde gerçekleştirilen (Haberal, 2015: 137) tarım turizmi, günümüz koşullarında değişen turist ihtiyaç ve beklentilerindeki farklılıklar ve destinasyonların turistik ürün stratejileri doğrultusunda (Albayrak, 2013: 42) önemli hale gelen alternatif turizm modeli olmaktadır. Bölge ve toplum açısından birçok önemi bulunan tarım turizminin; bölgedeki yerel işletmeler için doğrudan ek gelir imkânı yaratması, bölge halkının tarımla ilgili konularda eğitilmesi, konu ile ilgili farkındalık oluşturmaları, yöre halkının gelir artışı ve istihdamına katkı sağlaması, çiftçilerin tarıma devam etmesi, yerel tarımsal ürün ve hizmetlerin kullanımını teşvik etmesi gibi faydaları bulunmaktadır (Williams vd., 2001, s. 4);

Tarım turizmi, özellikle kırsal bölgelerdeki yaşam kalitesinde gelişim sağlanması, yoksulluğun azaltılması, kırsal mirasın korunması, tarım dışı faaliyetler ile ilgili ekonomik çeşitlendirme faaliyetlerinin teşvik edilmesi ve geçim kaynaklarının iyileştirilmesine katkıda bulunur (Henderson, 2009: 260; Yılık, 2011, s. 62). Tarım ve turizm faaliyetlerinin birleştirilmesi ile tarımsal verimliliğin artması, ihtiyaç duyulan altyapı ve üstyapı olanaklarının geliştirilmesi, insanların beslenme ve sağlık sorunlarının çözümüne katkı sağlanması amaçlanmaktadır (Tolunay ve Akyol, 2006, s. 121). Tarım ve turizm işbirliği; tekstil, dokumacılık, el sanatları gibi endüstrileri canlandırma, ilgili alanlardaki istihdam oranını artırma, özellikle kadın girişimcilik fırsatlarını çoğaltma imkânı sunmaktadır.

Tarım turizmi ile ilgili faaliyetler; dış mekân rekreasyonu, eğitimsel tecrübeler, eğlence, konaklama hizmetleri, çiftlik satışları ve diğer aktiviteler şeklinde sıralanabilmektedir (Hillebrand, Goetgeluk ve Hetsen, 2000, s. 27; Russell, 2003, s. 31; Roberts ve Hall, 2003, s. 15; Bernardo, Valentin ve Leatherman, 2004; Tew ve Barbieri, 2012, s. 21). Bu faaliyetler içerisinde; yerli ve yabancı ziyaretçilerin tarım alanlarında yapacağı etkinlikler, tarım işlerine yardım etme, ilgili festival ve fuar çalışmaları, üretim ve satış pazarları yer almaktadır (Gümüş, 2015, s. 31).

Tarım turizmi ile birlikte tarım dışı gelir getirici faaliyetlerin yaygın hale gelmesinin önünü açmakta (Köksal, 2010, s. 76), böylece kırsal kalkınmanın gelişimine de çok büyük katkı sağlamaktadır. Tarım turizmi, sadece turizm yatırımcılarına değil tarımsal bölgede yaşayan yerel halka da istihdam ve gelir katkısı sağlamakta, ayrıca sosyo-ekonomik gelişimin etkisiyle kırsal ve kentsel etkileşimi hızlandırmaktadır.

Turizm Yazınında Tarım Turizmi

Alternatif turizm türleri arasında önemi giderek artan tarım turizmi (agro turizm), turizm dışında birçok disiplinin de ilgisini çeken bir akademi alanıdır. Özellikle son yıllarda sürdürülebilirlik, çevre duyarlılığı, doğal yaşam gibi konuların ön plana çıktığı turizm araştırmalarında tarım, kırsal kalkınma ve turizm kavramlarının ele alındığı görülmektedir.

Tarım ve turizm ilişkili girişimlerin önemi ile bölgeye katkısı dünya ve Türkiye genelinde farklı araştırmalarda (Torres ve Momsen, 2004; Bowden, 2005; Lewis ve Brown, 2007; Yılmaz ve Tolunay, 2007; Kiper ve Yılmaz, 2008; Civelek, 2013) incelenmiştir. Tarım turizmi konusu, farklı disiplinlerin de ilgi gösterdiği bir alandır. Tarım turizmi ile ilgili disiplinlerarası çalışmalarla ilgili; pazarlama (Clarke, 1999; Iosim vd., 2015; Oruç ve Türkay, 2016; Aslan, 2018), coğrafya (Türkben, Gül ve Uzar, 2012; Özşahin ve Kaymaz, 2015), iktisat ve sosyo-kültür (Çıkın, Çeker ve Uçar, 2009; Marin, 2015), girişimcilik (Nickerson, Black ve McCool, 2001; Kılıç ve Kurnaz, 2010; Zurnacı, 2012; Bagi ve Reeder, 2012), kalkınma (Civelek, Dalgın ve Çeken, 2014), gastronomi (Yılmaz, Doğru ve Yumuk, 2014; Deniz vd., 2018), Avrupa Birliği (Yılık, 2011; Aytuğ, 2011), çiftlik (Uygur ve Akdu, 2009; Eröz ve Bozkurt, 2015; Ahmadova, 2015; Yıldırım, 2018) ve potansiyel belirleme (Yavuzaslanoğlu ve Yavuz, 2012; Talekar ve Potdar, 2012; Aşık, 2016; Turhan vd., 2017; Akyürek ve Karabulut, 2017; Kılıç ve Başkaya, 2018) konu başlıklarının örnek olarak değerlendirilmesi mümkündür.

Avrupa Birliği'nin tarım turizmine yönelik uygulamalarının araştırıldığı bir çalışmada (Yılmaz ve Tolunay, 2007), birliğin kırsal kalkınma uygulamaları hakkında bilgi verilmiştir. Avrupa Kırsal Kalkınma Fonu, Avrupa Yapısal Fonu, Avrupa Tarımsal Garanti ve Yön Verme Fonu gibi araçların mevzuat ve idari yapılarının incelendiği araştırmada bu birliğin tarımsal gelişme ve kırsal kalkınma konularında uyguladıkları destek programlarının önemine değinilmiştir.

Tarım turizmi ve girişimcilikle ilgili bir çalışmada (Zurnacı, 2012), tarım turizmi girişimciliğinin geliştirilmesi için üniversitelerden ve Avrupa Birliği projeleri ile yurt dışından bilgi desteği alınarak yerel ve ulusal tarım turizm stratejisi oluşturma, tarımsal yerleşimlerde ev pansiyonculuğunun ve çiftlik turizmi alt yapısının geliştirilmesi konularında eğitimler yapma, yazılı ve görsel basın ile iletişim kurma gibi faaliyetlerle tarım turizmi sektörünün geliştirilmesi gereken konularını ön plana çıkartmıştır.

Talekar ve Potdar (2012) ile Akyürek ve Karabulut (2017), araştırmalarında destinasyonların agro-turizm potansiyelini değerlendirmiştir. İlgili araştırmalar; Hindistan'da tarihi bir Maharashtra şehri olan Kolhapur ile Doğu Anadolu ve Karadeniz Bölgesi arasında kalan Gümüşhane ilinin sahip oldukları doğal güzellikler ve kültürel miraslarının yanı sıra iklimleri ve tarıma elverişli arazileri ile agro-turizm potansiyeli olduğu konusunda fikir sunmaktadır.

Farklı bir çalışmada (Özşahin ve Kaymaz, 2015), tematik haritalar, literatür ve birtakım veriler coğrafi bilgi sistemleri (CBS) aracılığıyla Amik Ovası'nın (Hatay) sahip olduğu doğal ortam özellikleri tarım turizmi kapsamında değerlendirilmeye çalışılmıştır. Coğrafi bakış açısıyla ele alınan destinasyonun tarım turizmine elverişli olduğu belirlenen çalışma neticesinde ovada tarım turizmi faaliyetlerinin gerçekleştirilebileceği tespit edilmiştir.

Turizm ve tarım turizminin iktisadi ve sosyo-kültürel boyutunun araştırıldığı bir çalışmada (Marin, 2015), turizmin ve tarımsal turizmin bir toplum, şehir, bölge veya ülke üzerindeki ekonomik etkisinin genel değerlendirmesinin yapıldığı araştırma neticesinde, yabancı ziyaretçilerin turistik ürün ve hizmetler aracılığıyla yaptıkları harcamaların, bölgedeki yerel halkın refah ve yaşam standartlarının artmasına katkıda buldukları önemli bir ekonomik faaliyet olduğu belirlenmiştir.

Oruç ve Türkay (2016), gelişen ve değişen şartlar doğrultusunda tüketicilerin tatil konusundaki tercih, anlayış ve beklentileri ve araştırma ile ilgili işletmelerin bu yaklaşımlara gösterdikleri pazarlama çabalarını araştırmıştır. Son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmeler neticesinde internet ortamı önemli bir pazarlama aracı haline gelmiştir. Tarımla ilgili turizm işletmelerinin de bu pazarlama ağını ne derece kullandıklarının araştırıldığı çalışma neticesinde ülkemizde faaliyet gösteren tarım turizmi işletmelerinin web sitelerinin sayı ve içerik bakımından eksiklikleri tespit edilmiş, konu ile ilgili öneriler getirilmiştir.

Gastronomik unsurların agro-turizm çiftliklerindeki süreçlerinin incelendiği bir araştırmada (Deniz vd., 2018) ziyaretçilerin ürün toplama, hazırlama, pişirme, servis ve üretim aşamalarına ilgi gösterdikleri tespit edilmiştir. İlgili süreçlere katılımın ziyaretçi üzerinde kültürel etkileşim ve değişim yarattığı belirlenmiştir.

Turizm Yazınında Bibliyometrik Araştırmalar

Farklı disiplinlerce ele alınan, çeşitli anabilim dallarında yapılmış bibliyometrik araştırmalar ilgili alan yazında ağırlıklı olarak makale ve lisansüstü çalışmalardan oluşmaktadır. Lisansüstü tezlerin bibliyometrik analiz tekniğiyle incelendiği farklı disiplinlerde birçok yerli (Armutlu ve Arı, 2010; Becerikli, 2013; İnceoğlu, 2014; Depren, Kartal ve Depren, 2018; Uyar, 2018) ve yabancı (Reeves ve Borgman, 1983; De Bakker, Groenewegen ve Den Hond, 2005; Leonidou vd., 2010; Samiee ve Chabowski, 2012; Ferreria, Serra ve Costa, 2016) çalışma bulunmaktadır.

İlgili yerli ve yabancı literatür incelendiğinde turizm endüstrisini konu alan, farklı yazarlar tarafından birçok bibliyometrik çalışmanın gerçekleştirildiği söylenebilir. Ayrıca, turizm alanında yapılan lisansüstü tezlerle ilgili bibliyometrik çalışmaların, özellikle yabancı literatüre katkı sağlayan makalelere konu olduğu belirlenmiştir. Konu ile ilgili gerçekleştirilen lisansüstü tez, bildiri, makale gibi araştırmalar incelendiğinde; temel çalışmaların Kozak tarafından ele alındığı görülmektedir. Kozak (1996), "Türkiye Turizm Tezleri Bibliyografyası" adlı kitabında 1952-1995 yılları arasında hazırlanan uzmanlık, yüksek lisans ve doktora tezleri ile doçentlik ve profesörlük çalışmalarını bibliyografik açıdan incelemiştir (Sünnetçioğlu vd., 2017, s. 347).

Meyer-Arendt tarafından gerçekleştirilen, 66 adet doktora ile 22 adet lisansüstü çalışmanın incelendiği araştırma (2000), 1951-1988 yılları arasında gerçekleştirilen turizm coğrafyası konulu tezlerden oluşmaktadır. Araştırma neticelerine göre, coğrafya biliminde çalışan akademisyenlerin turizm konularına da ilgi gösterdikleri, bu ilginin yıllar geçtikçe arttığı ve bu akademisyenlerin özellikle Kanada'da turizm coğrafyası alt disiplinin gelişimine turizm disiplinindeki akademisyenlere oranla daha fazla katkı sağladıkları tespit edilmiştir. Kozak (2001) gerçekleştirdiği

çalışmada 1972-1998 yılları arasında turizm pazarlaması ilişkin hazırlanan tezleri bibliyometrik açıdan incelemiştir. Tezin düzeyi, hazırlandığı üniversite, yıllara göre dağılım, turizm sektörünün alt dallarına göre dağılım ile turizm pazarlamasının konularına göre analiz edilen araştırma sonucunda; lisansüstü çalışmaların genel olarak yüksek lisans düzeyinde ve ağırlıklı olarak İstanbul Üniversitesi (%19,1) ve Gazi Üniversitesi (%18,3) bünyesinde hazırlandığı tespit edilmiştir.

Cevizkaya, İlsay ve Avcıkurt, (2014) gerçekleştirdikleri çalışmalarında, turizm alan yazınında engellilerle ilgili çalışmaları çeşitli parametrelere göre incelemiştir. Bu kapsamda Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan lisansüstü tezler ile yerli ve yabancı kaynaklı turizm dergileri bibliyometrik bazı özellikler açısından incelenmiştir. Yazarlar araştırma kapsamında 515 yüksek lisans ve 88 doktora olmak üzere toplam 603 tez ile 49 makaleyi incelemiştir. Araştırma sonucunda 2000-2013 yılları arasında en çok yüksek lisans ve doktora tez çalışmasının Gazi Üniversitesi bünyesinde hazırlandığı, en fazla tez çalışmasının 2010-2013 yılları arasında hazırlandığı ortaya çıkmıştır. Güçlü (2014), gerçekleştirdiği çalışmada Türkiye’de 1990-2013 yılları arasında turizm alanında hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin genel bir değerlendirmesini yapmıştır. Araştırma kapsamında Yüksek Öğretim Kurulu internet sayfasında ilgili konuda yer alan 1.565 yüksek lisans ve 783 doktora tezi olmak üzere toplam 2.348 tez incelenmiştir. Araştırma sonucunda ilgili konuda en fazla yüksek lisans tezinin Gazi Üniversitesi’nde, doktora tezinin ise Dokuz Eylül Üniversitesi’nde hazırlandığı tespit edilmiştir. Tezlerin özellikle 2010-2013 yılları arasında hazırlandığı saptanmıştır.

1988-2012 yılları arasındaki sürdürülebilir turizm konulu araştırmalarındaki eğilimlerin ve desenlerin incelendiği çalışmada (Ruhanen vd., 2015), turizm alanındaki en üst düzey dört dergideki çalışmaların bibliyometrik analizi yapılmıştır. Konu ile ilgili yayınlanan 492 makale ve analiz sonuçlarına göre; araştırmaların çoğunluğunun son iki yılda (2011-2012) yayınlandığı tespit edilmiştir. Bu çalışmaların ağırlıklı olarak vaka çalışmaları, ampirik çalışmalar ve eleştirel incelemeler olduğu, ayrıca teorik ve metodolojik yaklaşımların zaman içinde olgunlaşmış gibi görünmesine rağmen, konu ile ilgili araştırmalardaki konu ve temaların, bazı istisnalar dışında, sabit kaldığını tespit edilmiştir. Şahin ve Acun (2015) Yüksek Öğretim Kurumu veri tabanında 1989-2015 yılları arasında turist rehberliği alanında yayınlanan lisansüstü tezleri çeşitli parametreler çerçevesinde değerlendirmişlerdir. Araştırma sonucunda, tezlerin en fazla Balıkesir Üniversitesi bünyesinde hazırlandığı ortaya çıkmıştır. Tezlerde en çok çalışılan konuların ise turist rehberliği eğitimi ve turist rehberlerinin rolleri ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Demirbulat ve Tetik (2016) gerçekleştirdikleri çalışmalarında 1987-2015 yılları arasında sürdürülebilir turizm ile ilgili lisansüstü tezleri çeşitli parametreler çerçevesinde incelemiştir. Bu amaçla 41 yüksek lisans ve 21 doktora tezi değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda ilgili konuda üniversiteler arasında en fazla lisansüstü tezin İstanbul Üniversitesi bünyesinde hazırlandığı belirlenmiştir.

Diğer bir araştırma (Tayfun vd., 2016), 1985-2016 yılları arasında Gazi Üniversitesi bünyesinde hazırlanan turizm konulu 367 tez, bibliyografik araştırma yöntemleri doğrultusunda belirli kriterlere göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda, lisansüstü tezlerin özet kurgusunda; çoğunlukla amaç, yöntem ve sonuca değinilirken tartışma ve önerilere büyük oranda yer verilmediği görülmüştür. Yapılan tez çalışmalarının ağırlıklı olarak yüksek lisans tezi olduğu araştırmaların en çok eğitim bilimleri enstitüsü çatısı altında gerçekleştirildiği sonucu ortaya çıkmıştır. Tekin (2016) Türkiye’deki 1984-2015 yılları arasında lisansüstü turizm tezlerinde odaklanılan konuları tespit etmeye

yönelik bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda; YÖK Tez Merkezi'nde doğrudan turizm ile ilgili yedi anabilim dalının tanımlandığı, bu anabilim dallarında 1984-2015 yılları arasında hazırlanan 1.370 adet tezin paylaşıldığı, bu tezlerde odaklanılan konuların işletme disiplini ile ilgili olduğu ve tez konularının zaman içinde değişim gösterdiği belirlenmiştir.

Şarap turizmi ile ilgili bilimsel araştırmaların mevcut durumunu göstermeyi amaçlayan diğer bir çalışmada (Sánchez, Rama ve García, 2017), Web of Science ve Scopus gibi bilimsel bilgi platformlarında yayınlanmış olan makalelerin bibliyometrik bir incelemesi yapılmıştır. 238 makale ve 122 farklı derginin ele alındığı araştırma sonuçlarına göre, şarap turizmi ile ilgili yayınların Scopus platformunun daha fazla sayıda yer aldığı, bu platformun konu ile ilgili alanı daha fazla kapsadığı belirlenmiştir. Sünnetçioğlu vd., (2017) tarafından gerçekleştirilen gastronomi ile ilgili tezlerin bibliyometrik profilini ortaya koymaya yönelik çalışmada, Ulusal Tez Merkezinde yer alan ve erişime açık olan toplam 26 tez çalışması incelenmiştir. Çalışma sonucunda, ilgili konuda yapılan tezlerin genellikle yüksek lisans tezi olduğu, tezlerin konu açısından daha çok pazarlama ile ilgili olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmada, örneklem grubu olarak yabancı turistlerin daha sık tercih edildiği, örneklem grubuna ulaşmada kullanılan örnekleme yöntemlerinin ise kolayda örnekleme ve amaca göre örnekleme olduğu, ulaşılan örneklemden veri elde etmede en çok kullanılan aracın ise anket olduğu tespit edilmiştir.

Akyol (2018) turizm eğitimi ile ilgili lisansüstü tezleri içerik analizi ile incelemeye yönelik gerçekleştirdiği çalışmada Ulusal Tez Merkezi veri tabanında toplam 57 tez çalışmasını incelemiştir. Çalışma neticesinde turizm eğitimi konulu hazırlanan lisansüstü tez çalışmalarının azlığına dikkat çekilmiş, turizm başlıklı anabilim dallarının benzer isimde olduğu fakat farklı anabilim dalları olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Yükseköğretim Kurulu'nun tez veri tabanında 1987-2018 (Şubat) yılları arasında gastronomi konusunda yayınlanan 42 yüksek lisans ve 9 doktora tezinin farklı parametrelerce bibliyometrik özellikleri açısından incelendiği araştırmada (Altaş ve Acar, 2018), üniversiteler arasında konu ile ilgili en fazla lisansüstü tezin Gazi Üniversitesi bünyesinde, ayrıca en çok 2016 yılında (15 adet) hazırlandığı belirlenmiştir. Ayaz ve Türkmen (2018) tarafından yapılan çalışmada, yöresel yiyecekler konulu lisansüstü tez çalışmalarının bibliyometrik profilleri belirli parametrelere göre incelenmiştir. Bu kapsamda Ulusal Tez Merkezi veri tabanında 1999-2017 yılları arasında yöresel yiyecekler konulu toplam 45 lisansüstü tez; yıl, üniversite, ana bilim dalı, yazım dili, tez türü, çalışma konusu, anahtar kelimeler ve araştırma yöntemi gibi değişkenler ele alınarak bibliyografik açıdan incelenmiştir. Araştırma sonucunda ilgili konudaki tez çalışmalarının yüksek lisans tezi olduğu ve ağırlıklı olarak 2016 yılında yapıldıkları tespit edilmiştir.

Diğer bir çalışmada (Tokmak, Doğantekin ve Kılıç, 2018), sürdürülebilir turizm çalışmalarının sürdürülebilir turizm literatürüne katkıları araştırılmıştır. Bu doğrultuda, çalışmanın yöntem bölümünde belirtilen kriterler kullanılarak detaylı bir literatür taraması yapılmış ve toplam 143 makale incelenmiştir. Araştırılan makalelerin çoğunun "Journal of Sustainable Tourism" Dergisi'nde, özellikle 2017'de yayınlandığı belirlenmiştir. Ayrıca, nitel ve deneysel yöntemleri kullanan makale sayısının daha yüksek olduğu ve vaka çalışmalarının en sık sırasıyla Avustralya, ABD ve İngiltere'de yapıldığı, ayrıca en sık bahsedilen konunun sürdürülebilir turizm uygulamaları olduğu tespit edilmiştir.

Dünyada ve Türkiye'de bibliyometrik analiz yöntemi kullanılarak hazırlanan turizm alanındaki bilimsel araştırmalar (lisansüstü tez, makale, bildiri) genel olarak değerlendirildiğinde; çalışmalarda konu olarak gastronomi,

turizm eğitimi, engelliler, turizm rehberliği, sürdürülebilir turizm, yöresel yiyecekler, kırsal turizm, belirlenen yıllar arasında yapılan çalışmalar gibi konuların ele alındığı görülmektedir. Turizm endüstrisi için en önemli alternatif turizm türlerinden birisi olan tarım turizmi konusuna ilişkin gerçekleştirilen bibliyometrik bir çalışmaya yerli ve yabancı literatürde rastlanmamıştır.

Materyal ve Metot

Ulusal literatürde turizm konusunda yapılan tezleri yıllara, üniversitelere, konularına, enstitülerine ve alanlarına göre inceleyen (Cevizkaya, İlsay ve Avcıkurt, 2014; Güçlü, 2014; Şahin ve Acun, 2015; Demirbulat ve Tetik, 2016; Tayfun vd., 2016; Tekin, 2016; Sünnetçioğlu vd., 2017; Akyol, 2018; Ayaz ve Türkmen, 2018) çalışmalar bulunmaktadır. Fakat Türkiye’de önemli alternatif turizm türlerinden biri olan tarım turizmi alanında hazırlanan lisansüstü tezleri inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Bir disiplinin gelişmesinde akademik açıdan en önemli araçlardan biri olan lisansüstü tezlerin incelenmesi, ilgili disiplinin gelişim sürecinin izlenmesi ve gelişimin hangi yönde olduğunun görülmesi açısından önem arz eden bir konudur (Kervankıran ve Şardağ, 2018, s. 155).

Araştırma için ihtiyaç duyulan verilerin toplanması, ayrıca konu ile ilgili tanım, açıklama ve değerlendirilmelerin yapılmasında literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Mevcut kayıt ve belgelerin sistemli bir biçimde incelenmesi yolu ile verilerin toplandığı bu yöntem, yazılı belgeler aracılığı ile kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme sürecidir (Karasar, 1991, s. 183). Sadece akademik çalışmalarda değil, yenilikçi her alanda başvuru alan yöntemlerden biri olan literatür taraması ile belirli bir konuda yayınlanmış eserler derinlemesine ve sistematik olarak araştırılmaktadır (Koroğlu, 2015, s. 61). Görüşme ya da gözlem yapmanın oldukça zor olduğu durumlarda tek başına bir araştırma yöntemi olarak kullanılabilen bu yöntem, araştırılan olay ya da olgularla ilgili yazılı bilgi içeren dokümanların ayrıntılı biçimde analiz edilmesini amaçlar (Beşel ve Yardımcıoğlu, 2017, s. 137). Daha önce başkaları tarafından açıklanmış bilgilerin çeşitli kaynaklardan (kütüphane, arşiv, internet) elde edildiği yöntemde, veriler sınıflandırma, gruplandırma ve karşılaştırma işlemleri yapılır, ayrıca ilgili verilerin birleşen ve ayrılan yönleri belirlenmektedir (İslam, 2013, s. 45)

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’deki tarım turizmi ile ilgili lisansüstü tezlerin çeşitli parametreler çerçevesinde bibliyometrik analizinin gerçekleştirilmesidir. Günümüzde birçok disiplinde tercih edilen bir analiz tekniği olan bibliyometri uygulaması, belirli bir anabilim dalında yapılmış olan akademik ve bilimsel çalışmaların yapılarını araştırmak amacıyla kullanılmaktadır (Borgman ve Furner, 2002, s. 2). Bibliyometri analiz yöntemi; araştırma niteliğinin belirlenmesi, çalışma ile ilgili etki ve prestij faktörlerine olan ilginin artmasını sağlaması ve ilgili konu ve disiplinin incelenmesi (Hall, 2011, s. 16), literatürün gelişimi ve konu ile ilgili eğilimlerin belirlenmesi (Palmer, Sesé ve Montaña, 2005, s. 176) gibi açılardan turizm araştırmalarında araştırmacıların önem gösterdiği bir tekniktir.

Çalışma kapsamında Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında yer alan tez arama menüsünde “tarım turizmi”, “agroturizm” ve “çiftlik turizmi” kavramları üzerinden tarama gerçekleştirilmiştir. Yapılan tarama neticesinde 13 yüksek lisans ve 6 doktora olmak üzere toplam 19 tez çalışmasına ulaşılmıştır. Tez çalışmalarından 17 tanesine doğrudan erişim sağlanırken 2 tane tez çalışmasına “Türkiye Belge Sağlama ve Ödünç Verme Sistemi” (TÜBESS) üzerinden erişim sağlanmıştır. İlgili tezler; “Tür”, “Yıl”, “Üniversite”, “Enstitü”, “Anabilim Dalı”, “Danışman Unvanı”, “Sayfa Sayısı”, “Kaynakça Sayısı”, “Kaynakça Türü”, “Anahtar Kelime” ve “Yöntem İçeriği” gibi parametreler kapsamında

incelenmiştir. Şahin ve Acun'un gerçekleştirdikleri çalışmalarında (2015) kullandıkları parametrelerden yararlanılan araştırma neticesinde elde edilen verilerin analizinde bibliyometrik yöntem kullanılarak ilgili parametrelerin yüzde ve frekans değerleri belirlenmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra; son yıllarda özellikle üniversiteler tarım turizm ile ilgili önemli çalışmalar gerçekleştirmektedir. Konu ile ilgili kurum ve kuruluşların yürüttüğü veya içerisinde yer aldığı proje, seminer, sempozyum, kongre gibi bilimsel faaliyetlerde tarım turizmi önem arz eden bir konu haline gelmiştir.

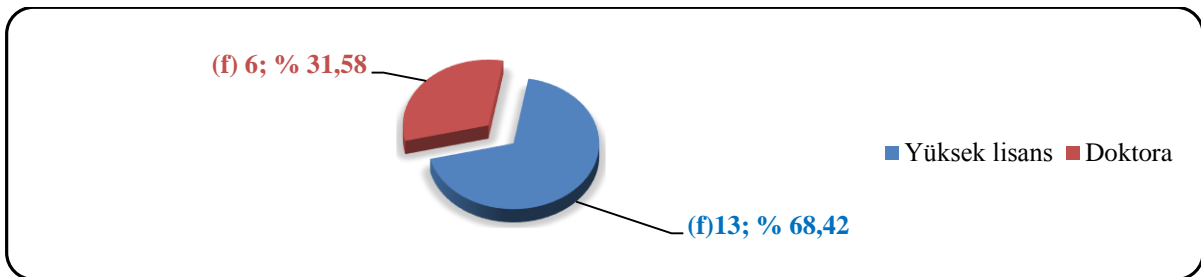
Çalışmanın temasını oluşturan "tarım turizmi" konulu lisansüstü araştırmalar aracılığı ile tarım ve turizm endüstrilerine katkı sağlamak, ilgili kurum, kuruluş ve şahısları bilgilendirmek ve diğer araştırmacılara yol göstermek hedeflenmektedir. Tarım turizmi konulu lisansüstü çalışmalardan elde edilen verilerin ışığında; araştırmanın kapsamını oluşturan lisansüstü tezlerin türü, tezlerin yapıldığı yıllar, tezlerin üniversiteleri, enstitüleri, anabilim dalları, danışmanların unvanları, sayfa ve kaynakça sayıları, araştırma alanı ve çalışma grubu ile ilgili bilgiler tablolandırılmıştır.

Tablo 1: YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında Yer Alan Lisansüstü Çalışmalara Ait Dağılımlar

Tez Türü	f	%
Yüksek Lisans	366.163	78,93
Doktora	96.143	20,72
Sanatta Yeterlilik	1.622	0,35
TOPLAM	463.928	100

YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik tezleri sayıları (tez.yok.gov.tr, 2019) Tablo 1'de verilmiştir. Bu bilgilere göre (20.02.2019), gerçekleştirilen tez türleri arasında yaklaşık 370 bin ile (%78,93) yüksek lisans çalışmaları göze çarpmaktadır.

Şekil 1: Tarım Turizmi Konulu Tezlerin Türü

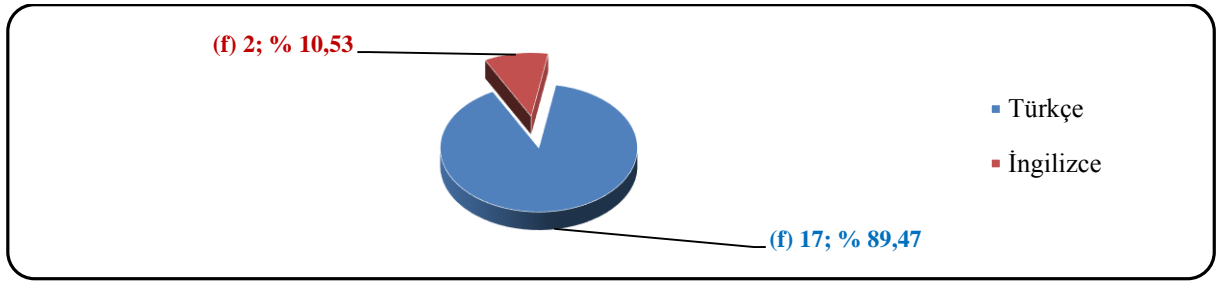

Şekil 1'de görüldüğü üzere; "tarım turizmi" ile ilgili (agro, turizm, çiftlik turizmi) hazırlanmış olan toplam tez sayısı 19'dur. Konu ile ilgili lisansüstü araştırmaların %68,42'sinin yüksek lisans, %31,58'inin ise doktora tezi olduğu belirlenmiştir. Tarım turizmi alanına ilişkin lisansüstü çalışmaların daha çok yüksek lisans düzeyinde ele alındığı görülmektedir.

Tablo 2. Tarım Turizmi Konulu Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	YL	DR	Toplam	%
2010 ve sonrası	10	3	13	68,42
2005-2009	2	2	4	21,05
2000-2004	1	1	2	10,53
1999 ve öncesi	-	-	0	0
Toplam	13	6	19	100

Tablo 2’de tarım turizmi ile ilgili lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı yer almaktadır. Hazırlanan tezlerin yıllara göre dağılımına bakıldığında; en fazla tez 2010 yılı ve sonrası (13 tez, %68,42) yayımlanmıştır. Bu sayı ve oranı 4 tez, %21,05 ile 2005-2009, 2 tez, %10,53 ile de 2000-2004 yılları arasında yapılan çalışmalar izlemektedir. Bu durum, tarım turizmine yönelik çalışmalara 2010 yılı sonrası daha fazla önem verildiğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Şekil 2. Tarım Turizmi Konulu Tezlerin Araştırma Diline Göre Dağılımı

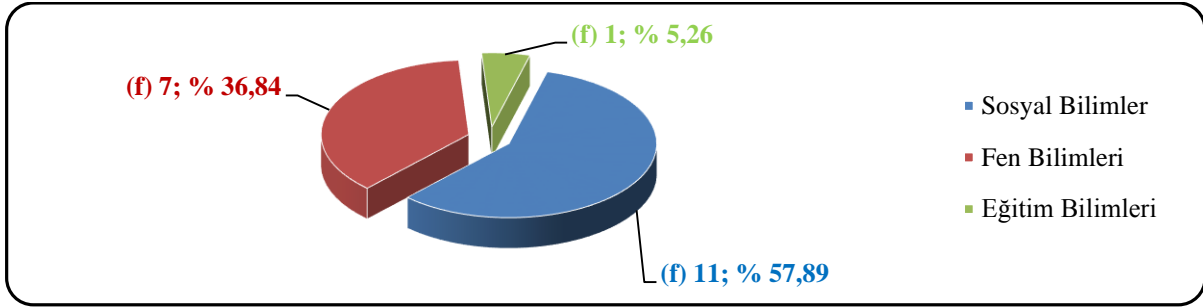
Tarım turizmi konulu lisansüstü araştırmaların hangi dille kaleme alındıkları Şekil 2’de incelenmektedir. Bu bilgiler ışığında, ilgili araştırmaların %89,47 (17 tez) oranında Türkçe olarak yazıldığı, 2 tezin ise (%10,53) İngilizce olarak çalışıldığı belirlenmiştir. İngilizce olan çalışmalar agro-turizm ve ekolojik çiftlik temalı olup İstanbul Teknik Üniversitesi ile Orta Doğu Teknik Üniversitesi bünyelerinde hazırlanmıştır. Tez çalışmalarında görülen bu dil farklılığının, öğrenim görülen üniversite dil seçeneğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 3. Tarım Turizmi Konulu Tezlerin Üniversiteleri

Üniversite	YL	DR	Toplam	%
Dokuz Eylül	1	1	2	10,53
Namik Kemal	1	1	2	10,53
Ankara	-	1	1	5,26
Afyon Kocatepe	-	1	1	5,26
Sakarya	-	1	1	5,26
Selçuk	-	1	1	5,26
Trakya	1	-	1	5,26
Orta Doğu Teknik	1	-	1	5,26
Gazi	1	-	1	5,26
Atılım	1	-	1	5,26
Muğla Sıtkı Koçman	1	-	1	5,26
İstanbul	1	-	1	5,26
Cumhuriyet	1	-	1	5,26
İstanbul Bilgi	1	-	1	5,26
Adnan Menderes	1	-	1	5,26
İstanbul Teknik	1	-	1	5,26
İzmir Kâtip Çelebi	1	-	1	5,26
Toplam	13	6	19	100

Tablo 3'te yer alan tarım turizmi ile ilgili yapılan lisansüstü araştırmaların üniversitelere göre dağılımında Dokuz Eylül ve Namık Kemal Üniversiteleri, bünyesinde hazırlanan 1'er doktora ve 1'er yüksek lisans, toplamda 2'ser tezle (%10,53'er) ön plana çıkmaktadır. Bu üniversiteleri, bünyelerinde hazırlanan 1'er doktora tezi ile Ankara, Afyon Kocatepe, Sakarya ve Selçuk Üniversiteleri takip etmektedir. Trakya, Orta Doğu Teknik, Gazi, Atılım, Muğla Sıtkı Koçman, İstanbul, Cumhuriyet, İstanbul Bilgi, Adnan Menderes, İstanbul Teknik ve İzmir Kâtip Çelebi Üniversiteleri de bünyelerinde hazırlanan 1'er yüksek lisans tezi ile tabloda yer almaktadır.

Şekil 3. Tarım Turizmi Konulu Tezlerin Enstitüleri

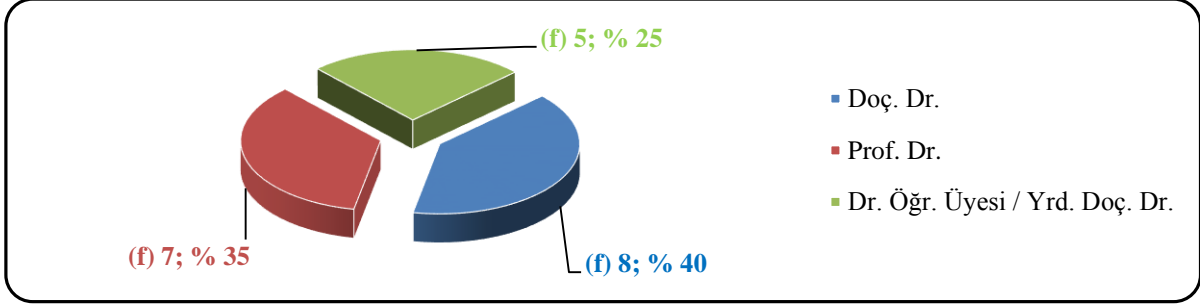
Gerçekleştirilen lisansüstü çalışmaların bağlı olduğu enstitülere göre dağılım Şekil 3'te incelenmiştir. Buna göre; tarım turizmi ile ilgili tezlerin yarısından fazlasının (11 tez - %57,89) Sosyal Bilimler Enstitüsü çatısı altında gerçekleştirildiği, çalışmaların % 36,84'ünün (7 tez) Fen Bilimleri Enstitüsü, %5,26'sının ise (1 tez) Eğitim Bilimleri Enstitüsü çatısı altında yapıldığı görülmektedir. Özellikle tarım turizmini konu alan tez çalışmalarının sosyal bilimler ile fen bilimleri enstitüleri bünyesinde hazırlandığı söylenebilir. Bu durumun en önemli sebeplerinden birisi, tarım turizmi ile ilgili çalışmaların disiplinlerarası bir özelliğe sahip olduğu düşüncesidir.

Tablo 4. Tarım Turizmi Konulu Tezlerin Anabilim Dalları

Anabilim Dalı	YL	DR	Toplam	%
Turizm İşletmeciliği	3	2	5	26,32
Şehir ve Bölge Planlama	3	-	3	15,79
İşletme	1	1	2	10,53
Tarım Ekonomisi	1	1	2	10,53
Sosyoloji	2	-	2	10,53
Peyzaj Mimarlığı	-	1	1	5,26
Avrupa Birliği	-	1	1	5,26
Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik	1	-	1	5,26
Turizm İşletmeciliği Eğitimi	1	-	1	5,26
Zootekni	1	-	1	5,26
Toplam	13	6	19	100

Tablo 4'te tarım turizmi ile ilgili lisansüstü tezlerin hazırlandığı anabilim dallarına göre dağılımı yer almaktadır. Buna göre; hazırlanan lisansüstü tezler sırasıyla, 5 çalışma ile (%26,32) "Turizm İşletmeciliği", 3 çalışma ile "Şehir ve Bölge Planlama", 2'ser çalışma (%10,53'er) ile de "İşletme", "Tarım Ekonomisi" ve "Sosyoloji" anabilim dallarında gerçekleşmiştir.

Şekil 4. Tarım Turizmi Konulu Tezlerin Danışman Unvanları*

* Bir çalışmada çift danışman görev almıştır.

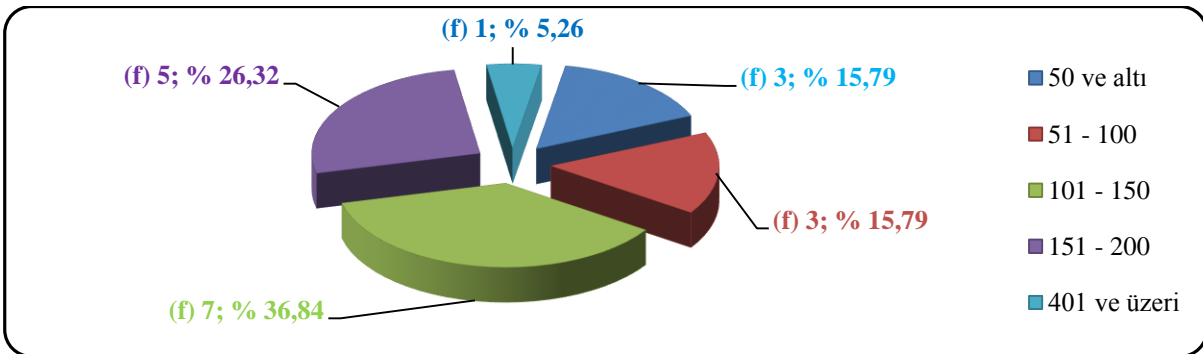
Şekil 4’te, tarım turizmi konulu lisansüstü araştırmalara danışmanlık yapan öğretim üyelerinin unvanları yer almaktadır. Bu dağılımlara bakıldığında; % 40 oranında (8 tez) ‘Doçent Doktor’, %35 oranında (7 tez) ‘Profesör Doktor’, %35 oranında da (5 tez) ‘Doktor Öğretim Üyesi-Yardımcı Doçent unvanına sahip akademisyenin tarım turizmi konulu lisansüstü araştırmaya katkı sağladığı belirlenmiştir.

Tablo 5. Tarım Turizmi Konulu Tezlerin Sayfa Sayıları

Sayfa Sayısı	YL	DR	Toplam	%
100 ve altı	4	-	4	21,05
101 - 200	8	3	11	57,89
201 - 300	1	2	3	15,79
301 - 400	-	-	0	0
401 ve üzeri	-	1	1	5,26
Toplam	13	6	19	100

Tarım turizmi konusunda yapılan lisansüstü araştırmaların sayfa sayılarının dağılımı Tablo 5’te yer almaktadır. Konu ile ilgili tezlerin ağırlıklı olarak (11 tez - %57,89) 101-200 sayfa sayısı aralığında olduğu görülmektedir. 4 tezin sayfa sayısı aralığı 100 ve altı (%21,05), 3 tezin 201-300 (%15,79), 1 tezin ise 401 ve üzeridir (%5,26). Örneğin, konu ile ilgili en uzun tez 427 sayfa, en kısa tez ise 88 sayfadan oluşmaktadır.

Şekil 5. Tarım Turizmi Konulu Tezlerin Kaynakça Sayıları

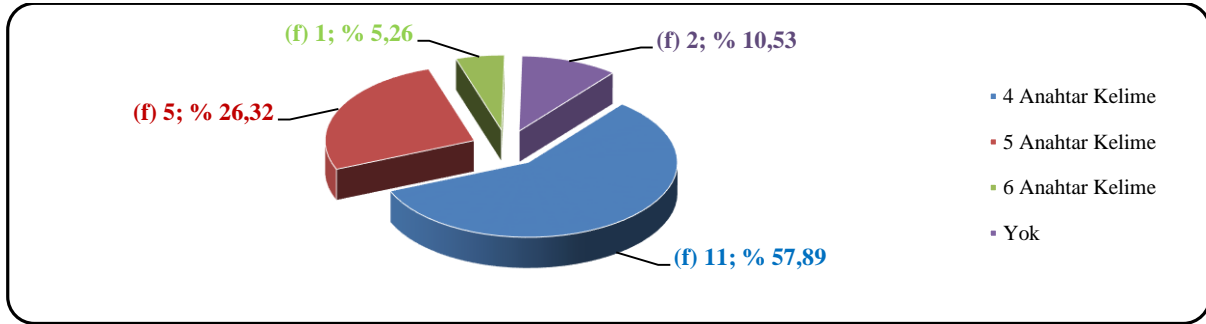

Şekil 5’teki değerler, tarım turizmi ile ilgili lisansüstü tezlerin toplam kaynakça sayılarını belirtmektedir. Araştırma konusu ile ilgili en çok kaynakça sayılı çalışma, 7 tez ile (%36,84) 101-150 kaynakça sayısı aralığında olduğu, bunu da 5 tez ile (%26,32) 151-200 kaynakça sayısı aralığında çalışmanın takip ettiği görülmektedir.

Tablo 6. Tarım Turizmi Konulu Tezlerin Kaynakça Türleri (Yerli / Yabancı)

Kaynakça Türü (Yerli / Yabancı)	YL	DR	Toplam	%
Yerli	9	4	13	68,42
Yabancı	4	2	6	31,58
Toplam	13	6	19	100

Tarım turizmi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin araştırıldığı çalışmada, bir başka incelenen veri başlığı, ilgili tezlerde kullanılan yerli ve yabancı kaynakça sayılarıdır. Tablo 6'daki veriler incelendiğinde, erişilebilen tezlerin %68,42'sinde yerli kaynakça, %31,58'inde ise yabancı kaynakçanın daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Şekil 6. Tarım Turizmi Konulu Tezlerde Kullanılan Anahtar Kelime Sayısı

Araştırma kapsamında tez çalışmalarında yer alan özet kısımlarında kullanılan anahtar kelime sayıları incelenmiş ve Şekil 6'da değerlendirilmiştir. Buna göre; araştırma kapsamında değerlendirilen 17 tez çalışmasından 11 tanesinde 4 anahtar kelime (%57,89), 5 tanesinde 5 anahtar kelime (%26,32), 1 tanesinde 6 anahtar kelime (%5,26) kullanılmıştır. Ayrıca 2 lisansüstü tez çalışmasında (%10,53) anahtar kelimenin olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 7. Alan Araştırması İçeren Tezlerde Yöntem İçeriğine İlişkin Bulgular

İçerik	Kategori	Sıklık	Yüzde
Yöntemin Varlığı	Evet	14	87,50
	Hayır	2	12,50
Kullanılan Yöntem	Nicel	7	43,75
	Nitel	8	50
	Karma	1	6,25
Veri Toplama Tekniği	Anket	7	43,75
	Görüşme-Mülakat	5	31,25
	Doküman İnceleme	1	6,25
Evren Tarifi	Karma	3	18,75
	Var	9	56,25
Örnek Büyüklüğü	Yok	7	43,75
	Hesaplanmış	3	18,75
Örnekleme Yöntemi	Hesaplanmamış	13	81,25
	Belirtilmiş	6	37,50
Temas Yöntemi	Belirtilmemiş	10	62,50
	Yüzyüze	9	56,25
	e-posta	2	12,50
	Karma	5	31,25

Tablo 7'de alan araştırması içeren lisansüstü tezlere ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Alan araştırması içeren tezlerin 2 tanesinde yöntem kısmının olmadığı görülmüştür. Buna karşın 14 lisansüstü tez çalışmasında yöntem

kısına yer verilmiştir. Tarım turizmine yönelik yapılan lisansüstü tezlerde kullanılan yöntemler incelendiğinde tezlerin %50'sinin nitel, %43,75'inin nicel ve %6,25'inin de karma yöntem kullanıldığı anlaşılmaktadır.

İncelenen 16 tez çalışmasının 7'sinde anket, 5'inde görüşme-mülakat, 3 tez çalışmasında karma veri toplama tekniği kullanılmıştır. Ayrıca 1 tez çalışmasında veri toplama tekniği olarak doküman inceleme kullanılmıştır. Çalışmaların 9'unda evren tarifi yapılırken 7 tez çalışmasında evren tarifine yer verilmemiştir. Bununla birlikte tezlerin %81,25'inde örnek büyüklüğü hesaplanmamıştır. Lisansüstü tezlerin %62,50'sinde örnekleme yöntemi belirtilmezken %37,50'sinde örnekleme yöntemi belirtilmiştir. Tezlerin 9'unda yüz yüze temas yöntemi kullanılırken, 5 tez çalışmasında karma 2 tez çalışmasında da e-posta temas yöntemi kullanılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma kapsamında tarım turizmi alanında yapılan lisansüstü tez çalışmaları, “Tür”, “Yıl”, “Üniversite”, “Enstitü”, “Anabilim Dalı”, “Danışman Unvanı”, “Sayfa Sayısı”, “Kaynakça Sayısı”, “Kaynakça Türü”, “Anahtar Kelime” ve “Yöntem İçeriği” açısından ele alınmıştır. Araştırma sonucunda Ulusal Tez Merkezine kayıtlı 463.928 yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik tezinden sadece 19'unun tarım turizmi alanında hazırlandığı tespit edilmiştir. YÖK Ulusal Tez Merkezine kayıtlı 463.928 yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik tezinden rakamla sadece 19'unun (*ondokuz*), oranla ise (%00041) (*onbinde 41*)'inin, turizm konulu tezlerden ise (%0048) (*binde 48*)'inin tarım turizmi temalı olduğunun tespiti (tez.yok.gov.tr, 2019), özellikle tarım ve turizm gibi lokomotif endüstrilere sahip bir ülkenin bilimsel alanda tamamlanması gereken bir açıklık olarak değerlendirilmektedir. Bu durum en önemli alternatif turizm türlerinden biri olan tarım turizminin lisansüstü akademik çalışmalarda yeterince ele alınmadığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Araştırma neticesinde tarım turizmini konu alan lisansüstü tez çalışmalarının ağırlıklı olarak yüksek lisans düzeyinde ele alındığı, doktora düzeyinde yapılan sınırlı sayıda tez çalışmasının olduğu görülmüştür. Ayrıca lisansüstü tez çalışmalarının büyük çoğunluğunun 2010 yılı ve sonrasında gerçekleştirildiği ortaya çıkmıştır. Bu durum son yıllarda sürdürülebilir turizm kapsamında alternatif turizm türlerine verilen önemin artmasıyla açıklanabilir. Araştırma kapsamında elde edilen önemli bulgulardan biri de hazırlanan tez çalışmalarının en fazla Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yayınlandığı, büyük çoğunluğunun Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı'nda ve “Doçent Doktor” unvanlı öğretim üyelerinin danışmanlığında hazırlandığıdır. Bu durumun en temel sebeplerinden bir tanesi turizm alanının sosyal bilimler kapsamı içerisinde yer alması olarak değerlendirilebilir.

Özellikle bibliyometrik çalışmalarda, kaynak sayıları araştırmaların niteliğini gösteren unsurlardan biridir (Tayfun vd., 2016, s. 540). Bu düşünce doğrultusunda incelendiğinde, araştırmaya dâhil edilen lisansüstü tez çalışmalarında yerli kaynak kullanımının yabancı kaynak kullanımına göre daha fazla olduğu görülmüştür. Yerli kaynakların yabancı kaynaklara göre kullanımının fazla olmasının sebebinin ilgili konunun ulusal düzeyde ele alınmasının sonucu olduğu düşünülmektedir. Araştırma kapsamında ayrıca, alan araştırması içeren tezler yöntem açısından incelenmiştir. Alan araştırması içeren lisansüstü tezlerin büyük bölümünde yöntem kısmı yer aldığı, çalışmaların %50'sinde nitel, %43,75'inde nicel ve %6,25'inde de karma yöntemlerin kullanıldığı görülmüştür. Lisansüstü tezlerin genel olarak hem nitel hem de nicel yöntemlerle ele alındığı söylenebilir.

Tez çalışmalarında veri toplama aracı olarak en çok anket kullanılmıştır. Bilgisayar destekli istatistik programlarının gelişmesi ve anketlerden elde edilen verilerin bu programlara girilerek analiz edilmesinin nispeten daha kolay olması (Coşkun, Altunışık ve Yıldırım, 2017, s. 85) tez çalışmalarında anketin veri toplama aracı olarak kullanılmasının nedenlerinden biri olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte alan araştırması içeren tez çalışmalarının yarıdan fazlasında evren tarifi yapılırken, çalışmaların büyük çoğunluğunda örnek büyüklüğü hesaplanmamış ve örnekleme yöntemine yer verilmemiştir. Örnekleme, bir çalışma için seçildikleri büyük grubun (evren) sahip olduğu özellikleri en iyi temsil edebileceği düşünülen daha az sayıda elemandan oluşan, grubun oluşturulması sürecidir. Örneklemenin amacı, araştırmacıya evren hakkında genellemeler yapabileceği veriyi, evrenin bütününe tek tek araştırmasına gerek kalmadan sağlayacak bir örneklem seçmektir (Coşkun, Altunışık ve Yıldırım, 2017, s. 140). Dolayısıyla konu ile ilgili lisansüstü araştırmalardan elde edilen bulgu ve sonuçların genellenebilmesi hususunda bazı belirsizliklerin olduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamında dikkat çekici bulgulardan biri de hazırlanan lisansüstü tez çalışmalarının alan araştırması içeren türlerinde araştırma alanlarının genel olarak Akdeniz, Ege ve Marmara bölgesinde yoğunlaştığıdır. Ülkemiz iklim özellikleri düşünüldüğünde diğer bölgelerde de zengin tarım turizmi potansiyelinin olduğu söylenebilir. Dolayısıyla diğer bölgelerde de tarım turizmine yönelik faaliyetlerin geliştirilmesinde bu bölgelerde yapılacak alan araştırmalarının önemli rol oynayacağı düşünülmektedir.

Bir başka sonuç da araştırmalarda kullanılan anahtar kelimelerle ilgilidir. Tarım turizmini konulu alan lisansüstü tezlerde “turizm” kelimesi 7, “kırsal kalkınma” kelimesi 5, “tarımsal turizm” ve “agro-turizm” kelimeleri ise 4 tezde anahtar kelime olarak kullanılmıştır. Diğer yandan, tarım turizmi konusunda hazırlanan lisansüstü araştırmalar incelendiğinde; çiftlik (köy, ekoturizm, ekolojik, tatil), işletme (turizm, otel, sığır-koyun-keçi), yerel halk, tarımsal üretici, çiftlik sahibi ve yöneticisi ile eğitmenlerin çalışma grubu olarak ele alındığı belirlenmiştir. Tarım turizmi konulu lisansüstü araştırmaların araştırma alanları incelendiğinde ise Bodrum, Çeşme, İnciraltı, Yeşilköy, Antakya, Fethiye, Datça, Tekirdağ, Biga, İzmir, Dalaman, Afyon, Eğirdir, Manisa, Aydın, İstanbul destinasyonları ile TaTuTa çiftliklerinin değerlendirildiği görülmektedir.

Artan ulusal ve uluslararası bilimsel araştırmalar, ilgili literatürlerin gelişim göstermesini sağlamakta, sonraki araştırmacılara yararlanabilecekleri kaynakça oluşturmaktadır. Tarım ve turizm ilişkili çalışmaların da özellikle son yıllarda artış göstermesi (%68,42) bu alanın akademik camiada tanınırlığını ve bilinirliğini artırmakta, okuyucuya daha fazla bilgi akışı sağlamaktadır. Diğer yandan, tarım ve turizm ortak temalı araştırmalar birçok disiplinin alt dallarının (Turizm İşletmeciliği, Şehir ve Bölge Planlama, Tarım Ekonomisi, Peyzaj Mimarlığı, Avrupa Birliği, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik, Turizm İşletmeciliği Eğitimi) ilgisini çekmektedir.

Turizm temalı hazırlanan tezlerin bibliyometrik analiz araştırmaları incelendiğinde, çalışmaların çoğunun 2000 yılı sonrası hazırlandığı, daha çok yüksek lisans tezi olarak hazırlandığı, çalışmaların ağırlıklı olarak Sosyal Bilimler Enstitülerinde hazırlandığı, tezlerin yazımının belirli üniversite ve anabilim dallarında yoğunlaştığı görülmektedir (Meyer-Arendt, 2000; Güçlü, 2014; Arıca, 2014; Gülü ve Tetik, 2017; Tayfun vd., 2018; Kervankıran ve Şardağ,

2018; Ayaz ve Türkmen, 2018; Akyol, 2018;). Elde edilen bu bilgilerin tarım turizmi konulu araştırma sonuçları ile uyum sağladığı ve benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Diğer yandan, yerli ve yabancı literatürde, tarım turizmi ile ilgili yapılan lisansüstü çalışmalar ele alındığında bibliyometrik analiz tekniği uygulanan bir araştırmaya rastlanılmaması, çalışmanın niteliğini, özgünlüğünü ve önemini artırıcı etkenler olarak görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akyol, C. (2018). Turizm eğitimi ile ilgili lisansüstü tezlerin içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmesi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*. 2 (3), 21-33.
- Ahmadova, S. (2015). Türkiye'de organik ekoturizm çiftlikleri üzerine bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi.
- Aikaterini, G., Ioannis, S., Thanasis, K. (2001). Is agrotourism 'agro' or 'tourism'? Evidence from agrotourist holdings in Lesvos, Greece. *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*. 12 (1), 6-22.
- Akyürek, S. ve Karabulut, B. (2017). Gümüşhane ilinin agro-turizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*. 5 (13), 1737-1743.
- Albayrak, A. (2013). *Alternatif Turizm*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Altaş, A. ve Acar, Y. (2018). Bibliometric profile of the postgraduate dissertations written in the field of gastronomy. *Journal of Aksaray University Faculty of Economics and Administrative Sciences*. 10 (3), 1-10.
- Arıca, R. (2014). Seyahat işletmeciliği literatürünün gelişim süreci: Türkiye'de hazırlanan lisansüstü tez çalışmalarının bibliyometrik olarak incelenmesi. VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi Bildiriler Kitabı, 3-6 Nisan, Kuşadası, 446-462.
- Armutlu, C. ve Arı, S., G. (2010). Yönetim modalarının yüksek lisans ve doktora tezlerine yansımaları bibliyometrik bir analiz. *ODTÜ Gelişme Dergisi*. 37, 1-23.
- Artuğer, S., Özkoç, A., G. ve Kendir, H. (2013). Ta-Tu-Ta (Tarım-Turizm-Takas) çiftliklerinin pazarlanması ve tanıtılması için öneriler. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*. 3 (1), 1-5.
- Aslan, H. (2018). An assessment of market issues and the role of social media on eco-farms. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Aşık, A., N. (2016). Gazipaşa'nın tarım turizmi (agroturizm) potansiyelinin değerlendirilmesi: SWOT analizi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 9 (42), 1942-1953.
- Ayaz, N. ve Türkmen, B., M. (2018). Yöresel yiyecekleri konu alan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*. 2 (1), 22-38.

- Aytuğ, H., K. (2011). Avrupa Birliği ülkelerinde tarımsal turizm uygulamaları ve Türkiye’de gelişme potansiyeli: Yeşilköy örneği. Doktora Tezi, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Bagi, F., S. ve Reeder, J., R. (2012). Factors affecting farmer participation in agritourism. *Agricultural and Resources Economics Review*. 41 (2), 189-199.
- Becerikli, Y., S. (2013). Türkiye’de sağlık iletişimi üzerine yazılan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi eleştirel bir bakış. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*. 12 (2), 25-36.
- Bernardo, D., Valentin, L. ve Leatherman, J. (2004). Agritourism: If we build it, will they come?. Risk and Profit Conference, 19-20 Ağustos, Manhattan, 1-16.
- Beşel, F. ve Yardımcıoğlu, F. (2017). Maliye Dergisi’nin bibliyometrik analizi: 2007-2016 dönemi. *Maliye Dergisi*. 172, 133-151.
- Borgman, C., L. ve Furner, J. (2002). Scholarly communication and bibliometrics. *Annual Review of Information Science and Technology*. 36, 2-45.
- Bowden, J. (2005). Pro-poor tourism and the Chinese experience. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*. 10 (4), 379-398.
- Cevizkaya, G., İlsay, S. ve Avcıkurt, C. (2014). Turizm alan yazınında engelliler ile ilgili çalışmaların bibliyometrik profili (2000-2013). *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*. 2, 101-108.
- Civelek, M. (2013). *Sürdürülebilirlik kapsamında agro-turizm ve kırsal kalkınma ilişkisi: Muğla yöresindeki TaTuTa çiftliklerinin agro-turizm potansiyeli yönünden değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Civelek, M., Dalgın, T. ve Çeken, H. (2014). Agro-turizm ve kırsal kalkınma ilişkisi: Muğla yöresindeki agro-turizm alanlarında bir araştırma. *Turizm Akademik Dergisi*. 1 (1), 15-28.
- Clarke, J. (1999). Marketing structures for farm tourism: Beyond the individual provider of rural tourism. *Journal of Sustainable Tourism*. 7 (1), 26-47.
- Conway, D. ve Timms, B., F. (2010). Re-branding alternative tourism in the Caribbean: The case for ‘slow tourism’. *Tourism and Hospitality Research*. 10 (4), 329-344.
- Coşkun, R., Altunışık, R. ve Yıldırım, E. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı (9. Baskı)*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Çavuşoğlu, M. (2012). Bozcaada üzüm tarımı turizmi ve elektronik tatil tasarım site uygulaması. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*. 2 (2), 49-54.
- Çıkmın, A., Çeken, H. ve Uçar, M. (2009). Turizmin tarım sektörüne etkisi, agro-turizm ve ekonomik sonuçları. *Tarım Ekonomisi Dergisi*. 15 (1), 1-8.
- De Bakker, F., G., Groenewegen, P. ve Den Hond, F. (2005). A bibliometric analysis of 30 years of research and theory on corporate social responsibility and corporate social performance. *Business & Society*. 44 (3), 283-317.

- Deniz, S., Özden, O., Akgün, O. ve Yıldırım, M., H. (2018). Agro turizm tesislerinin gastronomi faaliyetleri açısından incelenmesi: Çanakkale örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*. 6 (3), 364-378.
- Depren, Ö., Kartal, T., M. ve Depren, K., S. (2018). Borsalarda oynaklık üzerine yayınlanmış akademik çalışmaların bibliyometrik analizi. *Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi*. 2 (6), 1-15.
- Doğan, Z., Arslan, S. ve Berkman, A., N. (2015). Türkiye’de tarım sektörünün iktisadi gelişimi ve sorunları: Tarihsel bir bakış. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 8 (1), 29-41.
- Eröz, S., S. ve Bozkurt, M. (2015). Kırsal turizm kapsamında çiftlik turizmi ve Rize ilinde uygulanabilirliği. *Journal of Recreation and Tourism Research*. 2 (1), 1-9.
- Ferreria, P., M., Serra, R., F. ve Costa, K., B. (2016). A bibliometric study of the resource-based view (RBV) in international business research using Barney (1991) as a key marker. *Innovar*. 26 (61), 131-144.
- Güçlü, H., N. (2014). Türkiye’de lisansüstü turizm tezlerinin bibliyometrik profili (1990-2013). VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi Bildiriler Kitabı, 3-6 Nisan, Kuşadası, 212-221.
- Güdü, Ö., D. ve Tetik, D., N. (2017). Sürdürülebilir turizm konulu lisansüstü tezlerin bibliyometrik profili. *Journal of Travel and Hospitality Management*. 14 (2), 20-30.
- Gümüş, M. (2015). *Yerel halkın bakış açısıyla kırsal kalkınmada tarım turizmi: Tekirdağ ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ, Namık Kemal Üniversitesi.
- Haberal, H. (2015). *Turizmde Alternatif “Ekolojik Turizm-Doğa Turizmi, Kırsal Turizm-Yayla Turizmi”*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Hall, C., M. (2011). Publish and perish? Bibliometric analysis, journal ranking and the assesment of research quality in tourism. *Tourism Management*. 32, 16-27.
- Henderson, C., J. (2009). Agro-tourism in unlikely destinations: A study of Singapore. *Managing Leisure*. 14 (4), 258-268.
- Hillebrand, H., Goetgeluk, R. ve Hetsen, H. (2000). *Plurality and Rurality–The Role of Countryside in Urbanised Regions*. Volume 2, Report 4.00.04, Oxford: Agricultural Economics Research Institute.
- Iosim, I., Iancu, T. Orbaoi, D., M. ve Popescu, G. (2015). The impact of online communication in agritourism. *Research Journal of Agricultural Sciences*. 47 (4), 91-94.
- İnceoğlu, Ç. (2014). Türkiye’de sinemayı konu alan doktora tezleri üzerine bibliyometrik bir çözümleme. *İleti-ş-im*. 21, 31-50.
- İslam, Y. (2013). *Kaynak Araştırması Yapma. Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri* içinde (Ed. Z. Kaya ve Mehmet Şahin), s. 31-63, Konya: Eğitim Yayınevi.
- Karasar, N. (1991). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karlı, B. (2016). Önsöz. XII. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi Kitabı Cilt 1, 25-27 Mayıs, Isparta, v.

- Kervankıran, İ. ve Şardağ, A. (2018). Türkiye’de turizm coğrafyası araştırmaları: Lisansüstü tezlere yönelik bir içerik analizi. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*. 39, 151-170.
- Kılıç, B. ve Kurnaz, A. (2010). Alternatif turizm ve ürün çeşitliliği oluşturmada ekolojik çiftlikler: Pastoral Vadi örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*. 2 (4), 39-56.
- Kılıç, T. ve Başkaya, Z. (2018). Bilecik ilinin agro-turizm potansiyeli. *International Journal of Geography and Geography Education*. 38, 234-246.
- Kiper, T. ve Yılmaz, E. (2008). Şarköy-Kumbağ arasında kırsal kalkınmayı destekleyici turizmin olabilirliği ve yerel halkın rolü. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*. 5 (2), 159-168.
- Kozak, N. (2001). Türkiye’de turizm pazarlaması literatürünün gelişim süreci: 1972-1998 yılları arasında hazırlanmış lisansüstü tez çalışmaları üzerine biyo-bibliyografik bir inceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*. 12, 26-33.
- Kozak, N. (1996). *Türkiye turizm tezleri bibliyografyası (1952-1995)*. Ankara: Anatolia Yayıncılık.
- Köksal, M. (2010). *Kırsal kalkınma politikaları ve Türkiye açısından analiz*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, Kırıkkale Üniversitesi.
- Köroğlu, A., S. (2015). Literatür taraması üzerine notlar ve bir tarama tekniği. *Gemi İnşaatı ve Deniz Bilimleri Dergisi*. 1, 61-69.
- Leonidou, C., L, Barnes, R., B, Spyropoulou, S. ve Katsikeas, S., C. (2010). Assessing the contribution of leading mainstream marketing journals to the international marketing discipline. *International Marketing Review*. 27 (5), 491-518.
- Lewis, A. ve Brown, T. (2007). Pro-poor tourism: A vehicle for development in Trinidad & Tobago. Sir Arthur Lewis Institute of Social & Economic Studies (SALISES). Conference on Crisis, Chaos and Change: Caribbean Development Challenges in the 21st Century, 26-28 Mart, Trinidad & Tobago, 1-22.
- Marin, D. (2015). Study on the economic impact of tourism and of agrotourism on local communities. *Research Journal of Agricultural Science*, 47 (4), 160-163.
- Masara, L., L. ve Öztürk, E., H. (2015). Evaluating strategies for sustainable tourism. I. Eurasia International Tourism Congress Proceedings Book Vol. I, 28-30 Mayıs, Konya, 20-29.
- McKenzie, N., Wysocki, A., Farnsworth, D. ve Clark, L., J. (2002). Agritainment: A viable option for Florida producers. <http://edis.ifasufl.edu/pdffiles/RM/RM00800.pdf> (erişim 11. 05.2019)
- Meyer-Arendt, J., K. (2000). Commentary tourism geography as the subject of North American doctoral dissertations and master's theses, 1951-98. *Tourism Geographies*. 2 (2), 140-156.
- Nickerson, N., P., Black, R., J. ve McCool, S., F. (2001). Agritourism: Motivations behind farm/ranch business diversification, *Journal of Travel Research*. 40 (1), 19-26.

- Oruç, C., M. ve Türkay, O. (2016). Tarım turizmi pazarlamasında web sitelerinin rolü: Türkiye ve İspanya'daki tarım turizmi işletmelerinin karşılaştırmalı analizi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 20 (37), 313-338.
- Özşahin, E. ve Kaymaz, K., Ç. (2014). Amik Ovası'nın tarım (agro) turizmi potansiyelinin coğrafi yaklaşımla incelenmesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*. 25 (2), 241-257.
- Palmer, L., A, Sesé, A. ve Montaña, J., J. (2005). Tourism and statistics: Bibliometric study 1998-2002. *Annals of Tourism Research*. 32 (1), 167-178.
- Reeves, B. ve Borgman, C., L. (1983). A bibliometric evaluation of core journals in communication research. *Human Communication Research*. 10 (1), 119-136.
- Roberts, L. ve Hall, D. (2003). *Rural Tourism and Recreation Principles and Practice*. London: CABI Publishing.
- Ruhanen, L., Weiler, B., Moyle, B., D. ve McLennan, C., J. (2015). Trends and patterns in sustainable tourism research: A 25-year bibliometric analysis. *Journal of Sustainable Tourism*. 23 (4), 517-535.
- Russell, B. (2003). *Agri-Tourism Workbook*. Portland: Agri-Business Council of Oregon.
- Samiee, S. ve Chabowski, R., B. (2012). Knowledge structure in international marketing: A multi-method bibliometric analysis. *Journal of the Academy of Marketing Science*. 40, 364-386.
- Sánchez, D., A., Rama, M. ve García, Á., J. (2017). Bibliometric analysis of publications on wine tourism in the databases Scopus and WOS. *European Research on Management and Business Economics*. 23, 8-15.
- Savgın, E., C. (2016). *Çiftlik turizmine yönelik kavramsal bir model önerisi*. Doktora Tezi, Sakarya, Sakarya Üniversitesi.
- Sünnetçioğlu, A., Yalçınkaya, P., Olcay, M. ve Mercan, Ş., O. (2017). Turizm alanında yazılmış olan gastronomiye ilişkin tezlerin bibliyometrik profili. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*. 5 (2), 345-354.
- Şahbudak, E. ve Şimşek, O. (2017). Alternatif bir ekolojik yaşam modeli: TaTuTa (Ekolojik çiftliklerde tarım turizmi ve gönüllü bilgi, tecrübe takası) Projesi. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 7 (3), 313-332.
- Şahin, S. ve Acun, A. (2015). Turist rehberliği alanının bibliyometrik profili (Makaleler ve lisansüstü tezler). 16. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı, 12-15 Kasım, Çanakkale, 1456-1475.
- Şahin, S. ve Acun, A. (2015). Turist rehberliği alanının bibliyometrik profili (Ulusal Turizm Kongreleri bildirileri). *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 18 (34), 213-234.
- Şekerli, S. (2018). *Tarım turizmi (TaTuTa) Projesi kapsamında faaliyet gösteren ekolojik çiftliklerde bir araştırma: İzmir ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi, İzmir, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi.
- Şimşek, O. (2016). *Alternatif bir ekolojik yaşam modeli: TaTuTa (ekolojik çiftliklerde tarım turizmi ve gönüllü bilgi, tecrübe takası) Projesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi.
- Talekar, P., R., Potdar, M., B. (2012). Potential for development of agro-tourism in Kolhapur district of Maharashtra. *Young Researcher*. 1, 23-30.

- Tayfun, A., Küçükergin, F., G., Aysen, E., Eren, A. ve Özekici, Y., K. (2016). Turizm alanında yazılan lisansüstü tezlere yönelik bibliyometrik bir analiz. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*. 1, 50-69.
- Tayfun, A., Ülker, M., Gökçe, Y., Tengilimoğlu, E., Sürücü, Ç. ve Durmaz, M. (2018). Turizm alanında yiyecek ve içecek ile ilgili lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*. 6 (2), 523-547.
- Tekin, Ö., A. (2016). Türkiye'deki lisansüstü turizm tezlerinde odaklanılan konular: 1984-2015. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*. 8 (2), 175-187.
- Tew, C. ve Barbieri, C. (2012). The perceived benefits of agritourism: The provider's perspective. *Tourism Management*. 33, 215-224.
- Tokmak, C., Doğantekin, A. ve Kılıç, İ. (2018). **A bibliometric analysis on sustainable tourism studies: A review of 8 years (2010-2017)**. *Tourism Academic Journal*. 5 (2), 63-72.
- Tolunay, A. ve Akyol, A. (2006). Kalkınma ve kırsal kalkınma temel kavramlar ve tanımlar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*. A (2), 116-127.
- Torres, R. ve Momsen, J., H. (2004). Challenges and potential for linking tourism and agriculture to achieve pro-poor tourism objectives. *Progress in Development Studies*. 4 (4), 294-318.
- Turhan, M., Köprülü, O., Helvacı, İ. ve Son, L. (2017). Silifke İlçesi'nin agro turizm potansiyelinin değerlendirilmesi. 1. Uluslararası Turizmin Geleceği Kongresi Bildiriler Kitabı, 28-30 Eylül, Mersin, 1300-1308.
- Türkben, C., Gül, F. ve Uzar, Y. (2012). Türkiye'de bağcılığın tarım turizmi (agro-turizm) içinde yeri ve önemi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 14 (23), 47-50.
- Uyar, Ü., F., G. (2018). Yükseköğretim Ulusal Tez Merkezi'nde kayıtlı "Muhasebe hata ve hileleri" konulu tezlerin analizi. *Journal of Current Researches on Social Sciences*. 8 (4), 511-526.
- Uygur, M., S. ve Akdu, U. (2009). Çiftlik turizmi, kırsal, tarım ve ekoturizminin kavramsal açıdan irdelenmesi. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1, 143-166.
- Veeck, G., Che, D. ve Veeck, A. (2006). America's changing farmscape: A study of agricultural tourism in Michigan. *The Professional Geographer*. 58 (3), 235-248.
- Williams, P., Paridaen, M., Dossa, K. ve Dumais, M. (2001). Agritourism market and product development status report. Centre for Tourism Policy and Research Simon Fraser University, Canada.
- Yavuzaslanoğlu, E. ve Yavuz, M. (2012). Karaman'ın tarım turizmi yönünden potansiyeli. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 14 (22), 31-33.
- Yıldırım, G. (2018). Kırsal turizm kapsamında Türkiye'de çiftlik turizminin değerlendirilmesi: Tatuta çiftlikleri örneği. Doktora Tezi, Konya, Selçuk Üniversitesi.

- Yılık, M., M. (2011). *Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne uyumu açısından kırsal kalkınma bileşeninin önemi ve Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme kurumunun rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Karaman, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.
- Yılmaz, H. ve Tolunay, A. (2007). Avrupa Birliği kırsal kalkınma politikalarında yeni yönelimler ve Türkiye. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*. A (1), 107-122.
- Yılmaz, S., B., Doğru, H. ve Yumuk, Y. (2014). Bir kırsal turizm çeşidi olarak tarım turizminin Ayvalık'ta uygulanabilirliği üzerine bir araştırma. *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi*. 7 (2), 28-32.
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. (2019). Tez Merkezi. [https://tez.yok.gov.tr/UlusalTez Merkezi/istatistikler.jsp](https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/istatistikler.jsp) (erişim 20.02.2019).
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. (2019). Tez Merkezi. [https://tez.yok.gov.tr/UlusalTez Merkezi/tezSorguSonucYeni.jsp](https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp) (erişim 19.03.2019).
- Zurnacı, N. (2012). Kırsal turizmde; girişimcilik ve örgütlenme. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 14 (23), 65-70.

The Bibliometric Analysis of Graduate Theses for Agricultural Tourism

Süleyman AKKAŞOĞLU

Sakarya University of Applied Sciences, Graduate Education Institute, Sakarya/Turkey

Ceyhun AKYOL

Sakarya University of Applied Sciences, Institute of Master Studies, Sakarya/Turkey

Şevki ULAMA

Sakarya University of Applied Sciences, Sakarya/ Turkey

Burhanettin ZENGİN

Sakarya University of Applied Sciences, Sakarya/Turkey

Extensive Summary

The countries have tried to increase their tourism revenues by opening up the historical, cultural and natural assets they have for tourism purposes and by spreading the tourism season for the whole year and have developed various alternative tourism types in this direction. One of the alternative tourism types developed for this purpose was agricultural tourism.

Agricultural tourism is expressed as practices to attract visitors to the regions used for agricultural purposes (Gümüş, 2015, p. 27). According to McKenzie and Wysocki; agricultural tourism, also called agriturism or agroturism, is defined as “a holiday type that lives in the cities or towns” (Aytuğ, 2011, p. 55).

Agriculture tourism contributes to promoting economic diversification activities, particularly in rural areas, to improve quality of life, to protect rural heritage, to non-agricultural activities (Yılık, 2011, p. 62). By combining agriculture and tourism activities, increasing agricultural productivity, improving the infrastructure and superstructure opportunities needed, contributing to the solution of people's nutrition and health problems (Tolunay and Akyol, 2006, p. 121).

The bibliometric analysis used in the evaluation of academic researches with different parameters is an important technique for giving detailed information about the number and quality of publications in the related subject. The bibliometric surveys conducted in different disciplines, in different sub-departments are mainly composed of articles and graduate studies in the related literature. There are many local (Armutlu and Arı, 2010; Becerikli, 2013; İnceoğlu, 2014; Depren, Kartal and Depren, 2018; Uyar, 2018) and foreign (Reeves and Borgman, 1983; De Bakker, Groenewegen and Den Hond, 2005; Leonidou etc., 2010; Samiee and Chabowski, 2012; Ferreria, Serra and Costa, 2016) studies in different disciplines where graduate thesis is examined with bibliometric analysis technique.

Method

The purpose of this study, graduate theses related to agricultural tourism in Turkey is carried out within the framework of bibliometric analysis of various parameters. Today, bibliometry application, which is a preferred analysis technique in many disciplines, is used to investigate the structures of academic and scientific studies in a particular department (Borgman and Furner, 2002, p. 2).

Within the scope of the study, research was carried out on the concepts of agricultural tourism, agro-tourism and farm tourism “in the thesis search menu in the National Thesis Center Database. As a result of the survey, 13 master and 6 doctoral thesis, in total 19 thesis work has been reached.

Findings

Tourism is one of the most developing industries. Agricultural tourism, which is one of the alternative tourism types, is one of the tourism types that contribute to the development of the tourism industry. In particular, it is possible to give importance to agricultural tourism, which makes a significant contribution to the fulfillment of tourism demand throughout the year and to meet changing tourism demand. In this respect, it is important to examine the studies conducted in the field of agricultural tourism in the previous years and to give a general idea about the scientific studies on agricultural tourism and to give an idea about the subjects that they can work in this field.

At the end of the analysis obtained from graduate studies on agricultural tourism; the types of graduate theses that constitute the scope of the research, the years of the theses, the universities, institutes, departments of theses, the titles of the advisors, the number of pages and bibliography, the research area and the study group were tabulated.

Results and Suggestions

As a result of the study, only 19 of the 463,928 master's, doctorate and art proficiency thesis registered in the National Thesis Center were prepared in the field of agricultural tourism. It was determined that only 19 (nineteen) [(%0041/ten thousandth fortyone)] of the 463,928 master's, doctorate and art proficiency thesis registered at YÖK National Thesis Center were on the theme of agricultural tourism, is considered to be an openness to be completed in the scientific field in a country with locomotive industries such as agriculture and tourism

According to the results, it is seen that the postgraduate thesis studies on agricultural tourism are mainly handled at the graduate level and there are a limited number of thesis studies conducted at the doctorate level. In addition, it was found that most of the graduate thesis studies were carried out in 2010 and beyond.

It is observed that the use of domestic resources in graduate thesis studies is higher than foreign source use. In the scope of the research, theses containing field research were examined in terms of method. In the majority of post-graduate theses containing field research, it was found that method section was included, 50% of the studies were qualitative, 43,75% were quantitative and 6,25% had mixed methods.

Most questionnaire was used as the data collection tool. The development of computer-aided statistical programs and the fact that the data obtained from the questionnaires are relatively easier to analyze (Coşkun, Altunışık and Yıldırım, 2017, p. 85) and can be evaluated as one of the reasons for using the questionnaire as data collection tool in the thesis studies. However, in more than half of the thesis studies involving the field research, the universe

description was made, the sample size was not calculated in the majority of the studies and the sampling method was not included.

Another result is related to the keywords used in research. In the field of agricultural tourism, the word tourism "7, rural development 5," agricultural tourism "and, agro-tourism" were used as the key words in 4 theses. On the other hand, when the researches on agricultural tourism are examined; It was determined that the farm (village, ecotourism, ecological, holiday), business (tourism, hotel, cattle-sheep-goat), local people, agricultural producer, farm owner and manager and trainers were handled as working group.

One of the remarkable findings of the study is that the research areas of the graduate thesis studies, which are included in the field research, are mainly concentrated in the Mediterranean, Aegean and Marmara regions. When the research areas of the graduate studies on agriculture tourism are examined, it is seen that the TaTuTa farms are evaluated with the destinations of Bodrum, Çeşme, İnciraltı, Yeşilköy, Antakya, Fethiye, Datça, Tekirdağ, Biga, İzmir, Dalaman, Afyon, Eğirdir, Manisa, Aydın and İstanbul.

In the domestic and foreign literature, it is seen that there is not any study which is applied bibliometric analysis technique when it is taken into consideration the postgraduate studies related to agricultural tourism.